

SKOVEN

Månedsskrift
udgivet af
Dansk Skovforening
December 1969

12

NOVOPAN TRÆINDUSTRI A/S . PINDSTRUP

ny
Bonus
hvert
år

alene i år
78 millioner kr.
til bonus

HAMMERENSGADE 6
1267 KØBENHAVN K
TELEFON (01) 14 20 10

Pensions forsikringsanstalten as

PENSIONSFORSIKRINGER
RENTEFORSIKRINGER
ANNUITETFORSIKRINGER
KAPITALFORSIKRINGER
LIVSFORSIKRINGER
INDEKSFORSIKRINGER
GRUPPELIVSFORSIKRINGER

oprettet 1917

ledet af danske erhvervs- og funktionærorganisationer

Afdelinger i:

Nordjylland:
Vesterbro 17, Aalborg
Tlf. (08) 13 34 90

Syd- og Vestjylland:
Helligkorsgade 14, Kolding
Tlf. (05) 52 29 45

Øst- og Midtjylland:
Store Torv 3, Århus C
Tlf. (06) 13 17 11

Fyens Stift:
Kongensgade 27, Odense
Tlf. (09) 11 09 80

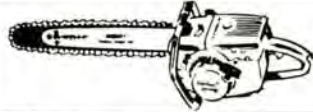

HOMELITE

**bid og effekt
-og mindre vægt**

NYHED - HOMELITE XL-MINI

Tænk på en sav – en sav, der er helt enormt effektiv – en sav, hvori hver enkelt del er mere kompakt og meget lettere... Så har De XL-MINI, som HOMELITE-fabrikkerne, verdens største producent af kædesave, har udviklet og forbedret gennem tre års intenst forsøgsarbejde. Hele det ny HOMELITE-70 program har bid og effekt - og mindre vægt... det er professionelle save, som er verdens mest købte, fordi de er verdens bedste - og billigste.

Alle priser er incl. moms.

	HOMELITE XL-12 kr. 1240,-
	HOMELITE super XL-12 automatic kr. 1600,-
	HOMELITE XL-mini kr. 1680,-
	HOMELITE 122-E kr. 1930,-
	HOMELITE 913-E kr. 2200,-
	HOMELITE 2000-E kr. 2750,-
	HOMELITE Busk-rydder kr. 1744,-

IMPORTØR: AARHUS MOTOR COMPAGNI, SØLYSTGAARDEN, 8250 EGAA, TLF. (06) 22 08 33

FORHANDLERE:

JYLLAND: ARDEN: Shell Service v/Th. Andersen, (08) 56 10 64 – BJERRINGBRO: Instrumentsliberiet v/Nielsen & Petersen, (06) 68 12 83 – BRABRAND: A. Due Andersen, Engdalsvej 97, (06) 26 08 27 – FARRE: Holger Knudsen, Skolegade, (05) 73 31 38 – FREDERIKSHAVN: Fa. P. Conradsen, Tordenskjoldsgade 17, (08) 42 09 00 – FRØSTRUP: Chr. P. Larsen, (0791) 97, – HOBRO: DIFA-Isenkram, Hobro Værktøjsmagasin, (08) 52 05 66 – HORSSENS: Lago Nørregård Isenkram, Smedegade 24, (05) 62 53 62 – KOLDING: Maskinhandler Ingvard Madsen, Nørre Bjert, (05-56 42 11) 150 – RANDERS: Ove Floor, Fjordvej 21, (06) 42 64 55 – Vorbecks Tømmerhandel, Sdr. Boulevard, (06) 42 05 55 – RY: Jens Sørensen, Skanderborgvej 18, (06) 89 15 82 – SEVEL: Sevel Autoværksted v/Hylleberg & Nielsen, (07) 44 80 20 – SILKEBORG: Jern- & Stålgården, Nygade, (06) 82 07 00 – SKØRPING: J. E. Møller, Fræer, (08) 39 60 36 – SØNDERBORG: Axel Thomsen, Sundmarksvej 52, (044) 2 22 71 – VEJLE: Henning Hansen, Ibæk Strandvej, (05) 82 47 11 – HD-Service, Horsensvej 2-4, (05) 82 66 25 – AABENRAA: Andreas Petersen, Store Torv 1, (046) 2 32 21 – AALBORG: V. Sørensen, Jyllandsgade 26, (08) 13 55 77 – AARHUS: Aarhus Mortel-Compagni A/S, Nordhavnen, Aarhus C, (06) 12 20 11 – FYN: FERRITSLEV: Ingeniør N. E. Ringsted, Hellerup Hovedbygning, (09) 98 11 52 – ODENSE: Fa. I. M. Nielsen, Rødegårdsvej 199, (09) 12 04 39 – Kaj Petersen, Sct. Jørgensgade, (09) 12 79 72 – SVENDBORG: Hans Knudsen A/S, Øster Havnevej 5, (09) 21 34 43 – SJÆLLAND: GLOSTRUP: Pilvard, Hovedvejen 38, (01) 96 14 24 – GREVE STRAND: Fa. Thyge Pedersen, Mosede Strandvej 4, (01) 90 12 03 – HELSINGE: Mekaniker John Rasmussen, Østergade, (03-295) 171 – HOLBÆK: Vibergs Landbrugsmaskiner, Fauergård, (03) 43 30 82 – HVIDOVRE: Børge Palby, Bjergagervej 20, (01) 78 13 93 – ISHØJ: Kronebyg, Industrivangen (01) 73 12 53 – TÅSTRUP: Taastrup Ny Tømmerhandel, Roskildevej 44, (01) 99 04 72 – VORDINGBORG: Laurits Lund, Algade 17, (03-775) 741.

-skær igennem med **Jonsreds**

RAKET

NY

med vibrationsdæmpet håndtag, som gør arbejdet lettere og endnu mere behageligt!

Støjsvag

behagelig lydsvag trods den fantastiske rastyrke!

Sterste skærehastighed

20 m/sek. — let og hurtigt at arbejde med, en fin balance og med helt nye måder at afgrene på!

Driftssikker

den gennemarbejdede konstruktion og de bedste materialer samt en stor erfaring ligger bag!

— derfor allerede det første år Danmarks og desuden Nordens mest solgte motorsav

Aut. forhandlere:

Børge Pedersen, Jernbanegade 16, 9000 Aalborg, Tlf. (08) 13 40 29

Jørgen Rasmussen, 7490 Avlum, Tlf. (07) 47 23 55

Bent K. Petersen, 6120 Tørring pr. Håmmølev, Tlf. (0 45) 7 72 56

Andreas Petersen, 5792 Højby, Fyn, Tlf. (09) 95 82 60

Arnold Larsen, Flintings 4891 Toreby L, Tlf. (03) 86 91 26

Holger Møller, Frederiksberg 4180 Sorø, Tlf. (03) 63 11 51

Jan Skovly Hansen, Løngangsgade 73, 3400 Hillerød, Tlf. (03) 26 51 51

Sv. E. Larsen, Isøfjordsvej 4, 4500 Nykøbing Sj., Tlf. (03-4 15) 10 86

Eigil Johansen, Torvegade 34, 4640 Fakse, Tlf. (03-7 15) 4 65

Svend Low, Bakkens 3720 Almindingen pr. Akirkeby Bornholm, Tlf. (0 39 74) 6 43

— køb svensk kvalitet fra EFTA

Formandsskifte i redaktionsudvalget

Ved et møde den 2. december i Dansk Skovforenings bestyrelse meddelte redaktionsudvalgets formand, kammerherre *S. A. Timm*, at han nu efter i 14 år at have været medlem af og formand for Dansk Skovforenings redaktionsudvalg ønskede at udtræde af udvalget.

Skovforeningens formand takkede kammerherre *Timm* for hans gode indsats i redaktionsudvalget.

Til ny formand for redaktionsudvalget valgtes kammerherre *Chr. Sehested Juul*, Ravnholt pr. Herrested.

Ny direktør for Teknologisk Institut

Planlægningschef *Marten Knudsen*, Teknologisk Institut, vil blive instituttets nye direktør, når direktør *Zedeler* trækker sig tilbage 1. april 1970. *Morten Knudsen*, der er 43 år gammel, tog forstkandidateksamen i 1951.

80 år

Skovrider *E. Sparre-Ulrich*, fhv. jägmästare for Wrangs Gunnarstorps skovförvaltning, fylder 80 år den 20. januar 1970.

Licentiatgrad

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles fagråd for grundvidenskab har ved møde den 5. november d. å. tildelt forstkandidat *J. R. Dragsted* den jordbrugsvidenskabelige licentiatgrad.

Ordensdekoration

Formand for Jagtrådet, kammerherre, hofjægermester *P. J. G. greve Ahlefeldt-Laurvig-Bille*, R. af D., Egeskov er under 20. november udnævnt til ridder af 1. grad af Dannebrogordenen.

25 års jubilæum

Afdelingsleder *V. A. Gøhrn*, som er forstkandidat fra 1943, har den 1. december d. å. været ansat ved Statens forstlige Forsøgsvæsen i 25 år.

25 års jubilæum

Den 1. december var det 25 år siden, at redaktør, forstkand. *P. Hauberg* blev ansat i Dansk Skovforening.

NU KA' DE RIGTIG MÆRKE DERES TRÆER **MED MARSH**

VEJRBESTANDIGE SPRAYFARVER

i aerosoldåser der gør træmærkning til en leg og som tydeligt kan ses på lang afstand. Sprayfarven er hurtigtørrende. Smitter ikke af, medens aerosolbeholderens dysse er selvrensende og derfor altid klar til brug.

BRUGT PÅ SKOVSKOLEN

LEVERES I FARVERNE: SORT - HVID - RØD - BLÅ - GUL - GRØN - ORANGE

JOHN R. HANSON FORLANG TILBUD
MÆRKEMASKINER
NY ØSTERGADE 4 . KBHV. K.
TLF. (01) 12 13 54

SKOVEN

Månedsskrift udgivet af
DANSK SKOVFORENING.
Vester Voldgade 86,
1552 København V.,
Telf.: (01) 122166*
Postgirokonto: 1964.

Ansvarhavende:
Redaktør Knud Meister
Bredgade 41
1260 København K.
Telf. (01) 119511

Redaktionsudvalg:
Kammerherre S. A. Timm
(formand)
Professor, dr. agro.
H. A. Henriksen
Professor N. K. Hermansen
Kgl. skovrider Vagn Johansen
Kgl. skovrider Preben Møller
Skovrider N. P. Tulstrup

Annoncetegning:
Redaktør P. Hauberg.
Dansk Skovforening.

Abonnement:
Tegnes hos Dansk Skovforening.
Koster for 1970
kr. 45,- (incl. moms kr. 5,-)

Forsiden er en hilsen til læserne med ønsker om en glædelig jul og et godt nytår. (Foto: Inga Alstrup)

Trykt af
Fr. G. Knudtzons Bogtrykkeri A/S
Toldbodgade 57
1253 København K.

DECEMBER 1969

Strøtanker om skovbrugets situation

Af dr. agro. M. baron Schaffalitzky de Muckadell.
Formand for Dansk Skovforening.

Skovbruget i Danmark er i disse år inde i en mistrøstig periode. Når skovfolk af alle afskygninger mødes, taler man med sorg i stemmen om alle vore trængsler. Alle disse jeremiader kan virke både trættende og sløvende.

Men efter nogle årtier med fornuftige regnskabsresultater har mange nettooverskud virkelig skæmmet sig alvorligt. Årsagerne er ofte omtalt. Først og fremmest er omkostningerne steget meget kraftigt – skovens timeløn er omtrent fordoblet fra 1963 til 1969 – mens træpriserne ikke gør tegn til at følge med. Stormkatastroferne i 1967 har naturligvis også deres store andel i depressionen; men allerede før stormene var tendensen tydelig.

Alt dette har givet stødet til en ny og uventet mode, som nu går ud på, at det ligefrem betragtes comme il faut kun at have et skuldertræk til overs for skovbruget. Man ser på det som et temmelig håbløst erhverv, hvor næsten alle investeringer må høre op.

Skovbruget i Europa og dermed også i Danmark har i umindelige tider været modepræget. Fagets koryfæer har med mellemrum tumlet med sindrige systemer; mest genlyd gav vel i dette land hugstmodediskussionen i 1930'erne. I Tyskland har Dauerwald- og Blandskovsideer været båret frem af næsten religiøs fanatisme. Men det er overraskende, at den ny danske linie, der nok i nogen grad er opstået i protest mod den stive del af de forstlige traditioner, går så vidt, at den næsten synes at være ude på selvmord. Nå – man må trøste sig med, at alle moder bliver til historie.

Den stærke reaktion skyldes vist især, at netop de traditionelt forbilledligt drevne skove ofte har haft svært ved

at præstere et pænt overskud; mens de i videste forstand mere grovt passede distrikter har haft nemmere ved det. Man kunne ønske sig, at modeudsvingene blev mere moderate; det gør næppe gavn med alt for store overdrivelser. Karikaturer kan være morsomme; men for at forstå dem skal man kende den person godt, der karikeres.

En spændende udfordring

Heldigvis er der andre indenfor faget, der i stedet for modefilosofi for længst har taget handsken op. De betragter vanskelighederne som en spændende udfordring. De analyserer deres regnskaber grundigt og finder de steder, hvor indsatsen kan give gevinst. I nogle år har mange af dem imidlertid gjort den erfaring, at rationaliseringerne ofte var for små. De reddede måske status quo et år eller to; men så blev det galt igen.

Dette forhold kan for nogle skovbrugere – og jeg melder mig desværre imellem dem – forklares derved, at vi har ment, at vi personligt skulle kunne løse alle problemer inden for vort område. Dette fører til, at vi retter på forholdene inden for de grænser, vore åndsevner og vor viden kan klare det uden at sprænge de rammer, vi synes, der bør være. Man kan f. eks. være tilbøjelig til at kæmpe en ædel kamp for omhyggeligt at adskille sine udgifter på de hæderkronede konti skovning og transport, indtil en rådgiver fra Skovteknisk Institut en dag gør det klart for én, at skovning og transport ofte må betragtes som én operation, så en adskillelse kan virke ganske kunstig.

Her er det, at tiden har ændret tingene. Et forstligt liv kunne tidligere med fornuft leves til ende i skovbru-

gets tjeneste, uden at det gik helt galt. Men i dag har vi nået et vendepunkt, hvor skovens folk dels må videreud-danne sig, men også må lære at finde frem til specialviden hos andre og be-tjene sig deraf.

Lad os derfor ikke overdrive skovbru-gets triste situation, selv om den er al-vorlig nok. Lad os i stedet lægge den under luppen og følge de skovfolk, som er nået længst. Lad os også huske, at den forstlige tradition *skal* være stærk, men ikke *stiv*; vi kan nu en-gang ikke hver dag ændre et jordbrug, som bygger på træer med lang leve-tid. Lad os ikke tro, at alt gammelt er kassabelt. Navnlig kan de helt store fejl ske, hvis vi tror, vi kan blæse på fundamentale skovdyrkningssandheder. Lad os ikke undervurdere de frem-skridt og rationaliseringer, som er sket i det sidste årti, og som sker i dag. Men der er på den anden side heller ikke tid til blot at sætte sig til rette i lænestolen og beskue forbedringerne.

Analyser

Hvad skal man da gøre? – Man skal gøre mangt og meget; men jeg har lyst til at fremhæve, at så længe éns fejl er store, er selv meget grove analyser en væsentlig hjælp. Skovforeningens regn-skabsoversigter har i forbindelse med de årlige møder, hvor distrikternes anonymitet blev brudt, for mig tjent som sådanne grove analyser. Selv om man nødtigt indrømmer egne fejl, kun-ne det ikke undgås, at man gik hjem fra disse møder med et eller flere tal, som måtte føre til overvejelser over, om man var kommet for langt ud af kurs. Som regel får hr. middelmand så overbevist sig selv om, at han alligevel har ret; men jeg tror, man undervur-derer den rolle, disse regnskabsover-sigter har spillet f. eks. for kulturudgif-ternes mere rolige tal i de senere år. Nogle af de bedste møder om dette materiale har nok været dem, hvor nogle få skovfolk har sat sig helt uoffi-cielt om bordet med oversigterne for-an sig. I drøftelsen mellem ejer og funktionær, har jeg både i den første og den anden rolle med udbytte brugt oversigterne som udgangspunkt. De distrikter, der nu går over til specielle EDB-skovregnskaber, vil jo komme længere med specialanalyser; men ind-til da kan meget udrettes på det grove

plan. Desværre har stormfaldene slået mange regnskaber ud af balance i de sidste par år, hvilket også fremgår af oversigterne; men alligevel kan man med udbytte drøfte resultaterne – især med folk som har tilsvarende forhold. Stormfaldsproblemerne har rejst et andet akut spørgsmål om planrevisio-ner. Nogle skovdistrikter vil økono-misk kunne overkomme en »rigtig

M. baron Schaffalitzky de Muckadell

driftsplan«, selv om guldsnittet måske vil være lidt blegere end før. Men også her kan man for korte åremål skyde sig igennem med en skitseplan, hvis man har sit aldersklassesystem vel å jourført. Har man det, kan man også tilkalde specialisten på dette felt og sige til ham: »De har 2 dage til at kommentere min skitseplan og rette de værste fejl.« Selvfølgelig vil han bede om mere tid og påvise vanske-lighederne; men hvis han har brug for forretningen eller, som Skovforenin-gens planlægningspersonale, skal være indstillet på »to get the best out of a

bad job« med en rigt varieret med-lemskreds, så kommer der i hvert fald en dialog i gang og formentlig en plan-revision.

Vi savner frisproget

De få læsere, der har fulgt mig hertil, vil måske spørge, hvad meningen er med disse strøtanker, der frækt strej-fer en række problemer og derefter forlader dem med en bisætning.

Ja – meningen er nok kun at lade pennen skratte hen over papiret på en måde, der kunne minde om fortidens muntre og dristige, til tider ligefrem uforskammede og uvederhæftige forst-lige penne. Vi savner dette frisprog, som i gamle dage fyldte endog det nu mere beherskede grønne tidsskrift. Skovens spalter bør derimod indbyde til munter penneflugt, hvis ikke tidens travlhed og mødevirvar helt har mør-kelagt evner og lyst hertil.

På linierne og mellem linierne må læ-seren også gerne se en lyst til at kaste et glimt af lys over fremtiden. Der stilles store krav om smidighed og idé-rigdom hos skovens folk, fra lederne til mændene med motorsaven; men lad os tage disse krav med godt humør. Lad os udvikle evnen til samarbejde inden for skovgærdet, men også være åbne over for samarbejdet med alle dem på den anden side, hvad enten det er en naboskov, en træindustri eller et landbrug, som endda kan være vort eget.

Der skal stadig hugges ca. 2 millioner kubikmeter træ om året i de danske skove, og det er ikke ligegyldigt, hvor-dan vi løser den opgave. Lad os i ste-det for det håbløse skuldertræk tænke os, at bunden er nået, og stræbe efter at opbygge et effektivt arbejdende skovbrugserhverv. Det må være målet i 1970'erne.

I disse bestræbelser skal vi huske at øse af den viden og de ressourcer, som vi råder over fra det måske dyrt skabte traditionelle skovbrug. Glem ikke i det teknisk økonomiske væddeløb, hvad proveniensen er i afd. 225, eller hvor-for musene åd bøgene i nabokulturen. Kort sagt: Lad os ikke blindt ekstensi-vere vort skovbrug; men lad os ratio-nalisere det. Dansk skovbrug er et lille erhverv; det kan ikke være skovens folks opgave at gøre det endnu mindre.

Amerikaneren fik respekt for det danske sølvtræ

Af Knud Meister

Bøgen frister en mærkelig skæbne. Vi danske elsker den, så længe den står på sin rod. Vi drages mod skoven, når bøgens spæde skud bryder frem og varsler sommerens komme. Vi nynner bøgens navn ind i vore nationale sange og finder det ganske i overensstemmelse med kendsgerningerne, (skønt det strengt taget ikke er det), når H. C. Andersen kalder vort fortræffelige kongerige for bøgens fædreland.

Det begynder straks at knibe lidt mere, når bøgen er faldet for skovarbejdernes sav og økse og er blevet til et materiale i møbelindustrien. Man kan godt tale om, at »ambassadøren satte sig ved sit mahognibord«, men vi ville næppe fatte den samme tillid til hans diplomatiske evner, om han satte sig til sit bøgebord! Jamen er vi mennesker da ikke nogle sære væsener? . . . Nu er profeter som bekendt ikke skattede i deres eget fædreland, og ofte har man måttet se, at udlandet kom først med anerkendelsen af noget dansk. Bøgen gør for så vidt ingen undtagelse fra denne regel. Bøgetræ anerkendes væsentligt mere i det fremmede end i det hjemlige, og det er en årsag til, at Danish Hardwood har haft sådan nogle smukke eksporttal at sætte på sin statistiske rapport.

»Vort problem i dag er ikke så meget salget, som forsyningerne,« siger D.H.s direktør J. A. Kirkegaard. »Vi kunne eksportere mere, hvis vi blot kunne skaffe mere. Men dels er dette et spørgsmål om savværkskapacitet, dels behandler de danske skovejere deres skove med respekt og kærlighed og kunne ikke tænke sig at drive rovdrift. Denne veneration for skoven er iøvrigt baggrunden for hele vor virksomhed i Danish Hardwood. Den danske bølgeproduktion er både gammel og god. De sunde principper er gået i arv fra far til søn. Den danske bøg er af en ganske

Direktør J. A. Kirkegaard, Danish Hardwood, om den stadig stigende eksport af dansk bøgetræ til europæiske og oversøiske markeder.

usædvanlig høj kvalitet, og derfor åbner eksportmarkederne sig for os . . .« Danish Hardwood blev etableret i 1961 som en eksportorganisation, der ejes af 49 danske savværker og trævarefabrikker samt af Dansk Skovforening. Selskabets hovedaktivitet er eksport af halvfabrikata af træ. Det skal ikke primært tilvejebringe overskud, men skal formidle eksporten for danske savværker.

Eksporttallene fortæller om Danish Hardwoods arbejde:

I 1962 blev der fra Danmark eksporteret 35.088 kubikmeter bøg. I 1963 var tallet 37.606, i 1964 var det 54.732, i 1965 var det kommet op på 67.242. Der kom et fald i 1966 til

60.144 kubikmeter og til 58.354 i 1967, men til gengæld var man oppe på 94.858 kubikmeter i 1968, hvilket skyldtes det af stormfaldet forøgede udbud. De første ni måneder af 1969 har eksporten været på 66.611 for alle hårde træsorter, så også dette år har været travlt på eksportfronten.

Ser man på værdien af det eksporterede, forstår man måske bedre det danske skovbrugs betydning. Mens eksporten af bøg, ask, eg og andre hårde træsorter i 1966 beløb sig til 37.219.000 kr., var man i 1967 på ialt 36.012.000 kr. og i 1968 helt oppe på 50.659.000 kr. Værdien af vor træeksport i de første ni måneder af dette år er 36.701.000 kroner.

Bøgefirkanter, mærket af Danish Hardwood, parate til eksport. Her tjener de desuden som baggrund for en kurve, der viser eksporten af dansk hårdtræ i de sidste 5 år.

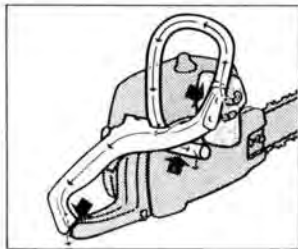
Undgå „hvide fingre”

Trepunktsophængt afvibrering, som indfortes på Partner R 17, har været en hjælp til mange tusinde skovarbejdere i deres arbejde. R 17's afvibrering gjorde skovarbejderen mindre træt, medførte større dagspræstationer og mindre risiko for vibrations-skade.

Partner R 18 – en yderligere hjælp mod vibrations-skader.

Foruden trepunktsophængt afvibrering har Partner R 18 regulerbare, opvarmede håndtag. Dette betyder, at man holder sig varm og tør om hænderne og undgår de såkaldte »hvide fingre«.

Uanset om man er nybegynder eller har arbejdet længe i skoven, om man har vibrations-skade eller ej, så er det betydeligt mere behageligt med en afvibreret sav med opvarmede håndtag. Prøv selv!

Årets nyhed – opvarmede håndtag! Gennem 2 rør fra lyd-dæmperen ledes udstødningen gennem en regulator til forreste og bageste håndtag, hvilket bevirker, at opvarmningen kan foretages individuelt.

PARTNER R 18

Forhandlere:

JYLLAND

Per Jørgensen, Kongensgade 2, Nørresundby. Tlf. (08) 17 27 33.
Smedegades Motorværksted, Ringkøbing. Tlf. (07) 32 09 92.
Randers Værktøjsmagasin, Randers. Tlf. (06) 42 17 77.
Horsens Værktøjsmagasin, Hede Nielsensvej 2, Horsens. Tlf. (05) 62 62 11.
Holger Knudsen, Farre. Tlf. (05) 73 91 11. Farre 138 (Service).
Mikkels Autoværksted, Nr. Torv 2, Vejle. Tlf. (05) 82 12 12.

Fa. Lorentz Hansen jun. Åbenrå. Tlf. (046) 2 21 38

FYN

A/S Harald Nyborg, Odense. Tlf. (09) 12 12 49.

LOLLAND & FALSTER

Fa. R. Jessens Eftf., Nykøbing F. Tlf. (03) 85 00 11.

BORNHOLM

Scooter Centralen, Vimmelskaflet 26, Rønne. Tlf. (03) 95 21 76

SJÆLLAND

Roskilde Værktøjsmagasin, Sdr. Ringvej 24, Roskilde. Tlf. (03) 35 54 75.
Fa. L. Ulrich's Isenkramforretning, Slagelse. Tlf. (03) 52 00 01.

Vepa v/Johs. Larsen, Toksværd pr. Holme-Olstrup. Tlf. (03) 74 72 82.

Mekaniker Palle Jespersen, Drivsåtvej, Jyderup. Tlf. (03) 47 64 01.

A. M. Bjørn's Eftf., Algade 50, Holbæk. Tlf. (03) 43 21 00.

Mekaniker Kaj Nielsen, Gadevang, Hillerød. Tlf. (03) 26 69 62.

Fa. Johs. Fog, Hovedgaden 45, Lyngby. Tlf. (01) 87 10 01.

KØBENHAVN

Forst & Jagtthuset, Gl. Kongevej 119, V. Tlf. (01) 21 30 30.

Carl I. Boeck A/S, Vejlesvinget 5, Brøndby Strand. Tlf. (01) 73 32 00

Snedkeren og Rokkehans

Det er karakteristisk for vor eksport, at den mere og mere omfatter forarbejdede varer. Bøgefirkanter er efterspurgt i udlandet, først og fremmest naturligvis af møbelindustrierne. I de sidste år har der desuden været bud efter danske bøgefirkanter til både baseball-træ og til politistave. Men det er dog stolebenet, som spiller den største rolle. Om dette siger direktør Kirkegaard:

»Når man undtager de folkeslag, som arbejder eller indtager deres føde i liggende stilling eller siddende på hug, tilbringer vi mennesker en meget væsentlig del af vort liv siddende på en stol. Stolen findes i alle hjem og på mange arbejdspladser over hele jorden. Den er langt det mest solgte møbel, og den er også det møbel, til hvilket der stilles størst krav om styrke og komfort.

Borde, skuffe- og pyntemøbler bliver ikke udsat for belastninger af samme art og omfang, og derfor kan snedkeren, når han skal fremstille den slags møbler, boltre sig i alskens skønne, mere eller mindre spraglede og farverige træsorter, delvis uafhængig af disses styrke. Problemerne opstår derimod, når han skal til at lave stole. Her skal han ofte skifte træsort, fordi det træ, han brugte til bordet, ikke vil kunne holde i det lange løb, når der kommer til at sidde en Rokkehans på stolen. (Rokkehans findes jo ikke blot i Den store Bastian, men over hele jorden!)

Takket være bejdse har man altid kunnet gøre lyse træsorter mørke, og der eksisterer derfor overalt et behov for stærke, lyse træsorter, som lader sig indbejdse i mørkere farver i harmoni med det øvrige stuemøblement. Man siger i fagsproget, at en træsort er »god at imitere på«, hvis dens struktur er forholdsvis rolig, og den er let at bejdse.

Bøgen er en af disse stærke, lyse træsorter. Den har været den dominerende træsort i Europa, mens ahornen eller sycamore har haft en tilsvarende funktion i Nord-Amerika. Bøgen har i Europa altid været stoletræet, den stærke træsort, som var let at dreje, og som lod sig formspænde. At den kunne bejdses i alle farver, har vi alle-

rede nævnt. Der har været så meget bøgetræ til rådighed, at man har kunnet basere møbelfabrikationen herpå, og træet har samtidig været af en sådan renhed, at der kunne opnås en rimelig udbytteprocent ved oparbejdningen af råtræet.

”What’s in a name...?”

Men som følge af, at bøgen har været en imitations-træsort, har den aldrig kunnet skabe et stort personligt *image*. Det skyldes vel også, at der har været

J. A. Kirkegaard

nok af den, og at man aldrig rigtigt har spekuleret på, hvad der ville ske, hvis der pludselig ikke var forsyninger at få!

I England udgjorde bøg sidste år 25,3 pct. af det totalt importerede kvantum hårdtræ. Den nærmest anvendte løvtræsort var keruing, og den tegnede sig kun for 10 pct. af importen. Bøgen er således utvivlsomt den vigtigste træsort i europæisk møbelproduktion, men på grund af et lille misforhold mellem udbud og efterspørgsel var det i mange år en træsort, som var underbetalt i forhold til andre træsorter, når man tog alle dens gode egenskaber i betragtning.

Dette forhold synes nu at ændre sig noget. Efterspørgslen efter bøg har taget et betydeligt opsving i de senere år, og oversøiske markeder som Amerika og Australien har fået øjnene op

for, at bøg faktisk er den bedste træsort til mange formål . . .«

Når det varede noget, inden amerikanerne fandt ud af, at den danske bøg var en fortræffelig træsort, hang det sammen med, at den amerikanske *beechwood* ikke er meget bevendt. Følgelig var forbrugerne meget skeptiske over for træ, der hed *beech*. Fra Danish Hardwoods side satte man en oplysningskampagne i gang, og man gjorde det uhyre fornuftige at give træet en anden betegnelse. Det var ikke *beech*, nej, det var *Danish silverwood!*

(Man bliver mere og mere klar over, at Shakespeare havde aldeles uret, da han lod Julie sige til sin Romeo: »*What’s in a name? / That which we call a rose / by any other name would smell as sweet*«!) Amerikanerne spidsede ører, da de hørte om det danske sølvtræ, og da de fik kikket lidt på prøverne, gjorde de store bestillinger. I løbet af det sidste årstid er eksporten til USA af dansk bøgetræ blevet betydelig.

»Der er,« siger direktør Kirkegaard, »sket en stor stigning i udbytteprocenten ved overgang fra amerikanske ahornfirkanter til danske bøgefirkanter. Spildprocenten faldt på visse møbelfabrikker fra 15 til ca. 5, og dette indebærer naturligvis, at møbelfabrikantene er indstillet på at betale en højere pris for bøg end for ahorn.

Det danske speciale

Der er andre lande, som producerer bøgetræ. Rumænien, Jugoslavien, Frankrig og Tyskland må nævnes. Men Danmark er det eneste land, som har specialiseret sig i at producere møbelben, d.v.s. det, vi i fagsproget kalder bøgefirkanter, – og desuden møbelemner opskåret efter køberens individuelle ønsker. De øvrige eksporterende lande beskæftiger sig mere med plankevarer i standardspecifikationer og påtager sig kun nødtigt specialordrer.

Danskernes politik har været den at producere varer, som er fejlfri og til gengæld forlange en relativt høj pris for dem. Når varen er fejlfri, er omkostningerne i alle forsendelsesled og oparbejdningsled mindre end for de forskellige plankevarer, som indeholder knaster og andre fejl, idet købe-

Der lastes danske bøgefirkanter i Orehoved havn. Det lyse træ og den store ensartethed i et fejlfrit produkt sikrer gode priser, – og importøren gør en god forretning.

ren kun betaler fragt af det træ, han netop har brug for.

Dette er nok grunden til, at Danmark er det eneste land, som har haft succes på eksport af bøgetræ til oversøiske markeder. Denne eksport er ydermere i stigning. Der synes at være en stedse større interesse for dansk bøg på bekostning af bøg fra andre europæiske lande. Måske er en årsag hertil, at dansk bøg har en lysere farve, og at den er en anelse mere hård end bøg fra det sydlige Europa.

Vi må naturligvis ikke stirre os blinde på bøg som stoletræ, for træsorten anvendes jo også til andre formål. Man bruger f. eks. dansk bøg i Syd-Amerika til skohæle, og en meget stor del af

verdens ski fabrikeres af dansk bøg kombineret med ask . . .«

Direktør Kirkegaard siger, at det er hans indtryk, at man nu kan spore en begyndende tendens til at anerkende bøg som træ med et selvstændigt image, – altså at bruge bøg som bøg og ikke som f. eks. mahogni.

»Det danske forbrug af savet bøg ligger forholdsvis konstant på 35–40.000 kubikmeter om året,« siger han. »Eksporten varierer efter udbuddet. I årene efter stormfaldet (d.v.s. 1968 og 1969) steg eksporten til godt 100.000 kubikmeter. Og når man taler om eksport, må man erindre, at i en varekategori som bøgetræ indgår der ingen udenlandske halvfabrikata, som tilfældet jo er ved en lang række af de

danske eksportartikler. Der er med andre ord tale om en eksport, der er særdeles værdifuld for dansk økonomi«. Direktør Jørgen A. Kirkegaard blev knyttet til Dansk Hardwood i februar 1962. Selskabet var da blevet stiftet et halvt års tid i forvejen på opfordring af ledende britiske importører, der ved et møde i København havde efterlyst stabile danske priser. Savværkerne, Dansk Skovforening og Savværksforeningerne gik derefter sammen om dannelsen af Danish Hardwood. Kirkegaard, der er født i København i 1936, er uddannet i træbranchen og var beskæftiget i en hårdtræsagenturvirksomhed, inden han blev daglig leder af Danish Hardwood.

K. M.

Nyt fra Landbohøjskolen

I den senere tid er der sket en række organisatoriske ændringer og nydannelser af højskolen, som i væsentlig grad berører de studerende og de ansatte.

Disse ændringer baserer sig på en ny anordning, som er trådt i kraft i august 1969.

Anordningen udmærker sig i forhold til tidligere ved, at studerende og vi-

denskabelige medarbejdere har fået repræsentation i alle højskolens faglige organer. Dette medfører, at disse grupper inddrages i en række af de beslutninger, som løbende skal træffes om højskolens forhold. Der er navnlig to organer, som er interessante i denne forbindelse.

Det ene er fagrådene. Der findes ialt syv fagråd hvoriblandt ét for skovbrugsvidenskab. I et fagråd sidder samtlige professorer og lektorer, hvis afdelinger er tilknyttet det pågældende fagråd, et vist antal lærere fra andre fagråd samt et antal videnskabelige

medarbejdere og tre studerende. Det skovbrugsvidenskabelige fagråd har således 17 medlemmer. Alle medlemmer har stemmeret, og fagrådet kan træffe beslutning i sager vedrørende afvigelser fra studie- og eksamensordninger, indstilling af censorer, tildeling af doktor- og licentiatgrader, besættelse af visse lektorater m. m. Endvidere indgiver fagrådet indstilling om en række sager til det overordnede organ, konsistorium.

Det andet organ, som bør omtales, er studienævnene. Der findes på højskolen seks studienævn, ét for hver stu-

Hvem ringer klokkerne for?

Af landsretssagfører,
godsejer Palle Bruun, Løndel.

Hvem ringer klokkerne for . . . Er det for skovejerne – eller er det også for skovene?

I alt det røre, der i den senere tid har været om skovenes stilling i fremtidens Danmark har vandene været plumrede, og der har hersket uklarhed om, hvad det offentlige – politikerne på befolkningens vegne – egentlig ville med de danske skove. Alle mulige synspunkter har været bragt til torvs, og sagkundskabens mening om betimeligheden af at tvangsåbne skovene har i hvert fald ikke kunnet vinde gehør.

Nu har vi blandt skovbrugets mænd en mester i at behandle indviklede og sammenslyngede problemer på klar og anskuelig måde, analysere dem og stille dem op, så den jævne tilhører synes han har fået mulighed for at drage de rette konklusioner.

På et Askovmøde i september har professor N. K. Hermansen redegjort for skovbrugets situation og opstillet en relevant sondring mellem skovenes isolation i fortiden og deres integration i fremtiden. Hidtil var det ejerne og deres funktionærer, der traf beslutninger. Den opgave kan skovens folk ikke mere klare alene, siger professoren i skovbrugsøkonomi. Den må fremtidig løses gennem et samarbejde mellem

forskellige offentlige myndigheder. Beslutninger vedrørende skovene skal træffes af planøkonomer, naturfredningsfolk, byplanlæggere, naturvidenskabsmænd, sociologer m. m. – og forstmænd, der skal forestå den daglige drift.

Professorens personlige indstilling fremgår ikke af referatet i »Skoven«, men linjerne i udviklingen er trukket op, og et billede er tonet frem.

Hvem vogtede kulturgoderne?

Der er nok nogle, der vil mene, at når de danske skove i dag anses for at være et bevaringsværdigt kulturgode, skyldes det de mennesker, der har haft ansvaret for dem hidtil. Og hvem er så det? Ja, bortset fra statsskovene, er det i første række de store jordbesiddere, der gennem generationer har vogtet dette kulturgode. De er opvokset i nær tilknytning til deres skove. Bevidst eller ubevidst er det gennem deres barndom og ungdom indpodet dem, at landskabet omkring dem, som de dagligt havde for øje, skulle de engang overtage ansvaret for og efterlade ubeskadiget til den følgende slægt. De fældede ikke den ældgamle eg midt på marken eller jævnedes gravhøjen for at opnå lidt større udbytte. Skoven havde stået der fra deres forfædres tid

og hørte med til de nu så højt (be)skattede herligheder ved deres besiddelse. Deres skiftende forvaltere og skovbestyrere blev instrueret om, at heri måtte ingen forandring gøres. Ansvarfølelsen udsprang af samlivet med disse ting og af en derved ofte højt udviklet forståelse og sans for landskabets karakter og for de kulturminde af forskellig art, der måtte findes på ejendommene.

Ansvar for alt dette skal nu gennem integrationen overtages af nogle kokke, der er specialister i henholdsvis suppe, fisk, steg og kage, af byfolk, der bag skriveborde træffer beslutninger, i bedste fald efter kortvarige besøg på stedet.

Skovdyrkere er i vane med de lange fremtidsperspektiver, og det er muligt en og anden i anledning af den pågående strukturforandring vil tænke: Når nu vore efterkommere om et halvt århundrede eller mere ser på de skove, de til den tid har, vil de muligvis ikke være særligt imponerede over deres forgængeres indsats i 1960'erne og 1970'erne. De vil måske synes, forgængerne ekstensiverede kulturarbejdet helt ud i varig forringelse af skoven, og at det var mindre heldigt, at de uden protest lod skovfremmede institutioner og personer bestemme over skovenes forhold.

Så meget vi vil, kan vi råbe til vore efterfølgere, at vi var uden skyld, at det var forholdene, der tvang os. Den undskyldning vil de kun have et skuldertræk tilovers for, når de fastslår, at vor tid var en ringe tid for de danske skove, at vi overtog bedre og skønnere skove end vi efterlod os.

dieretning. I et studienævn sidder normalt to lærere fra fagrådet for den pågældende studieretning samt én fra fagrådet for grundvidenskab og endvidere lige så mange studerende som lærere. Et studienævn kan træffe afgørelse i en række mindre sager vedrørende studie- og eksamensforhold og endvidere skal det høres i alle sager vedrørende større ændringer i studie og eksamensordning, oprettelse og besættelse af lærerstilling m. m. Selv om det anføres i den nye anordning, at der skal nedsættes studienævn, har sådanne faktisk allerede fungeret i

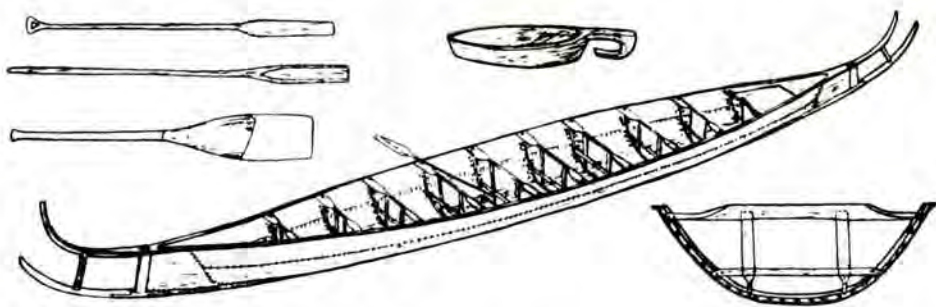
flere år, og arbejdet i nævnene har virket meget tilfredsstillende.

Der foregår i øjeblikket et omfattende nybyggeri og restaureringsarbejde på Landbohøjskolen. Dette vil medføre, at en lang række af højskolens afdelinger, efterhånden som byggeriet bliver afsluttet, får nye lokaler. For skovbrugsafdelingens vedkommende er det for nylig besluttet, at afdelingen skal overtage den bygning på Thorvaldsensvej, som indtil nu har huset Statens Frøkontrol. Der hersker stor glæde over denne beslutning, fordi den vil betyde, at de efterhånden tran-

ge lokaleforhold på Rolighedsvej bliver afløst af mere rimelige pladsforhold. Der bliver også mulighed for udbygning af funktioner, som ikke har kunnet rummes på Rolighedsvej, således flere undervisningslokaler, bedre biblioteksforhold samt laboratorier tilknyttet skovdyrkningsafdelingen og teknologisk afdeling. Desværre vil der dog nok gå mindst et år før en overflytning kan finde sted, idet der skal foretages en moderat istandsættelse af den nye bygning.

Jens Dragsted

Kan De undvære et lindetræ?

Af museumsinspektør, civilingeniør
O. Crumlin-Petersen

Danske spejdere har i de seneste år specialiseret sig i noget så usædvanligt som at bygge autentiske kopier af gamle skibstyper. De har i første omgang givet sig i kast med kopier af danske vikingeskibsfund – Ladby-skibet, Skuldelev-skibene og et tidligt middelalderligt handelsskib fra Ellingå ved Frederikshavn. Spejderne er blevet stadig dygtigere, ikke blot til at kopiere skibene i deres ydre form og konstruktion, men også til at tildanne materialerne på den rigtige måde, d.v.s. kløve plankeemner ud og til-danne dem uden sav, alene med øksen til hjælp.

Dette arbejde har åbnet adskillige fag-arkæologers øjne for, hvor nøjereg-nende datidens skibsbyggere har måt-tet være i udvælgelsen af de kævler i skoven, hvoraf de skulle tilhugge de-res planker, svære egekævler, hvoraf man kunne udkløve op til 32 kilefor-medede plankeemner, eller fyrrestam-mer, der flækkedes, og hver gav 2 planhuggede planker. I Skuldelev-fun-dets lille handelsskib er den bredeste spejkløvede egeplanke 7,1 m lang og 42 cm bred ved den ene ende, og i det (formentlig norskbyggede) fyrre-træsskib, havskibet »knarr'en«, er den største fyrreplanke ca. 12 m lang og godt 50 cm bred.

Som man ser, har det krævet adgang til virkelige kvalitetstømmer at være skibsbygger i vikingetiden, og når man tænker på, hvad der udover skibsbyg-geriet har været af behov for træ til Trelleborge m. v., kan man godt lege med den tanke, om vikingetiden op-hørte af mangel på egnet tømmer. Så enkel forholder sagen sig dog næppe,

men her er altså et tydeligt vidnesbyrd om, hvor righoldigt et udbud af kva-litetstømmer, der har været at finde i danske skove for 1000 år siden.

Nu vil et hold københavnske senior-spejdere i gang med at lave en auten-tisk kopi af Hjortspring-båden, vort ældste byggede fartøj, en meget spæn-dende lang krigskano, bygget af linde-træ, fundet i en mose på Als og ud-gravet i 1921–22. Båden tilhører jernalderens første del, ca. 300 f. Kr., og den er kendetegnet ved, at der i begge ender fra selve skroget udgår 2 snabler, som på påfaldende måde forbinder denne båd med en række af bronzealderens helleristninger.

Der skal bruges store træer

Hjortspring-båden regnes normalt ik-ke for at være noget stort fartøj, men ser man på materialedimensionerne, så går det op for en, at der har været behov for lindetræer af ganske bety-delige dimensioner til bygningen. Bå-den er bygget af en bundplanke og to sideplanker i hver side, og bundplan-ken er 15,4 m lang og 0,55 m bred, første sideplanke ca. 11,6 m lang og 0,65 m bred, anden sideplanke ca. 12,6 m lang og 0,50 m bred.

Det er et spørgsmål, om ikke Hjort-spring-båden, i betragtning af disse materialedimensioner repræsenterer noget af det største træbådsbyggeri, man kunne præstere på daværende tidspunkt. Hjortspring-båden er byg-get med en overlegen fin forarbejd-ning af træmaterialet, f. eks. med en tilhugning af plankerne, så der er dan-net klamper på indersiden til fastsur-

ring af spanterne, og med meget deli-kate detaljer omkring stævnkonstruk-tionen.

Det bliver spændende at se, hvorle-des spejdernes arbejde med at bygge en kopi af dette fartøj vil forløbe, om de magter at arbejde så omhyggeligt og dygtigt som træsmede, at de kan nå denne høje håndværksstandard. Men forudsætningen for, at de over-hovedet kan komme i gang, er, at der kan fremskaffes lindetræer af tilstræk-keligt store dimensioner til at give ma-terialerne til byggeriet.

Lindetræer med en diameter på hen-ved en meter og med en ret stamme på indtil 15–16 m's længde er sjæld-ne i vore dages danske skove, ja, fin-des de overhovedet nogetsteds uden for den fredede lindebevoksning i Ha-reskoven? Hensigten med denne lille opsats er at appellere til danske skov-ejere for at høre, om der findes nogen, der kan hjælpe de københavnske spej-dere og dansk arkæologi med linde-træer til byggeriet, træer, der er til-strækkeligt store og rene til at give materialer af de ønskede dimensioner. Henvendelse herom kan rettes til:

Øvind Kaas-Larsen,
Møllegade 15,
2200 København N
Tlf. (01) 35 68 54

eller til

museumsinspektør
Ole Crumlin-Pedersen,
Nationalmuseet,
Skibshistorisk laboratorium,
Strandengen,
4000 Roskilde.
Tlf.: (03) 35 65 55.

Erstatningskrav på 314.000 kr. mod kulturministeriet

I forrige nummer af SKOVEN om-taltes, at Grundejernes Landsforbund agtede at føre tre prøvesager mod kulturministeriet i anledning af be-stemmelserne i naturfredningslovens §§ 54, 55 og 56 om åbning af hen-holdsvis de private strande, private skove og udyrkede arealer. I mellemtiden har man fundet genstanden for den tredje prøvesag, nemlig vedrøren-de privat badestrand, og højesterets-sagfører Bent Jacobsen, der repræsen-

Planlægning efter stormfaldene*)

Af skovrider E. Toldstrup,
Dansk Skovforening, økonomisk statistisk afdeling.

De store stormfald har øget interessen for planlægningen, fordi man på de stormfaldsramte distrikter har fået ændret forholdene så stærkt, at de hidtidige periodevise planer ikke har kunnet følge med.

Det er nødvendigt at få udarbejdet nye planer med oplysning om arealbenyttelse, vedmasseforhold, tilvækst og fremtidig hugst på grundlag af en foryngelsesplan. Men hvorledes skal man få udarbejdet disse planer i den nuværende situation med den stramme økonomi på grund af de stigende omkostninger og de stagnerende eller vigende priser?

Hvor omfattende skal en plan være, eller rettere hvor lidt kan man nøjes med?

Dansk Skovforenings Planlægningsafdeling har allerede i en del år arbejdet med forskellige typer af planer, der alle bygger på bevoksningsvise skovkort samt arealårgangsklasser eller aldersklasser, som det hidtil benyttede navn har været. Hertil kan man så knytte en vedmassestatus af varierende nøjagtighed, således at man har

knyttet planens type sammen med den taksationstype, man ønsker.

Disse planer er:

A.1.-planen består foruden af de sædvanlige kort af en A.1.-taksation, der omfatter en måling af alle bevoksninger over ca. 25 år. Foryngelsesbevoksninger og overstandermasser samt udhugstbevoksninger over 30 cm fuldtakseres, medens de øvrige udhugningsbevoksninger over ca. 25 år måles ved forskellige repræsentationsmetoder (brøkdeler af rækker, prøveflader m.m.). For bevoksninger under 25 år ansættes vedmassen efter højden. Indblandede træarter takseres særskilt, såfremt disses vedmasse udgør over 10 pct. eller mindst 20 m³.

A.2.-planen omfatter en vedmasseopgørelse svarende til A.1.-taksationen, men kun for bevoksninger med et areal på over 1.0 ha. Vedmassen for de ikke målte bevoksninger ansættes aldersklassevis efter en vedmassekurve, der er udarbejdet efter de målte bevoksninger. Fejl på vedmassen ca. 2-5 pct.

B-planen omfatter en fuldtaksation af alle foryngelsesbevoksninger og overstandermasser med en middeldiameter

over 30 cm, medens vedmassen for de øvrige bevoksninger ansættes aldersklassevist på grundlag af en måling af 20 pct. af arealet i de ikke målte bevoksninger i de respektive aldersklasser. Målingen af disse udvalgte bevoksninger sker som ved A-planerne. Fejl ca. 4-6 pct.

C.1.-planen omfatter en vedmasseansættelse med fuldtaksation af alle foryngelsesbevoksninger og overstandermasser med en middeldiameter over 30 cm, medens massen for udhugningsbevoksninger ansættes aldersklassevist på grundlag af en måling af en bevoksning over 1 ha for hver 10 ha i de enkelte aldersklasser (stratified sampling). Fejl ca. 5-8 pct.

C.2.-planen omfatter en aldersklassevis ansættelse på grundlag af en måling med relaskop af en bevoksning over 1 ha for hver 10 ha udtaget i de enkelte aldersklasser (stratified sampling).

D-planen omfatter foruden kort og årgangsklasser en aldersklassevis ansættelse af vedmassen på grundlag af de bonitetsvise tilvækstoversigter ud fra et skøn og enkelte målinger til bestemmelse af boniteten samt en eventuel korrektion for hugststyrker. Fejl ca. 5-10 pct.

Hertil knytter sig så en tilvækst- og hugstkalkule for en eller to ti-årige perioder, hvor kalkulerne for den anden periode kun kan tillægges mindre betydning. Disse kalkuler udarbejdes på grundlag af de bonitetsvise tilvækstoversigter med korrektioner, der konstateres ved bevoksningsvise eller aldersklassevise sammenligninger med den tidligere vedmasse taksation og den bogførte hugst mellem de to vedmasseopgørelser. Endvidere kan der foretages økonomiske og sortimentsvise kalkuler for den kommende periode.

Til slut anlægger Dansk Skovforenings planlægningsafdeling et ajourførings-system for arealanvendelse og vedmasse.

Dansk Skovforenings ajourførings- og kontrolsystem

a. Kulturkort Et sæt bevoksningsvise skovkort, helst i 1:4000, udtages til kulturkort og på disse indtegnes de ændringer, der sker ved foryngelser, vejanlæg, arealafståelser og arealer-

*) Sammen drag af foredrag holdt for medlemmer af Danske Forstkandidaters Forening den 11. juni 1969 på Skjoldnæsholm.

terer Grundejernes Landsforbund i disse sager, har den 21. november indgivet stævninger i de tre sager mod kulturministeriet til Østre Landsret. Erstatningskravet vedrørende åbning af privat badestrand er det største. Det andrager 200.000 kr. og er rejst af indehaveren af en sommerpension i Nordsjælland, fru Kirsten Vogel. Fruen har hidtil haft som et væsentligt aktiv for sin forretning, at hendes gæster kunne disponere over en privat strandbred. Vel har andre haft lov til at passere langs stranden, men ikke til at tage ophold der og bade derfra.

Bestemmelserne i naturfredningsloven § 54 giver denne rettighed til alle og enhver, og på basis af denne begrænsning af den private ejendomsret kræver fru en erstatning. I denne som i de to andre stævninger gøres gældende, at der ved det skete indgreb i den private ejendomsret er tale om en ekspropriation, hvorfor de pågældende har krav på fuld erstatning. De tre prøvesager vil blive behandlet under ét ved Østre Landsrets 10. afdeling. Kulturministeriets interesser vil blive varetaget af kammeradvokaten, højesteretssagfører Poul Schmith.

hvervelser, således at kortene altid er ført ajour. Kortene kan eventuelt samles i en kortbog med kortudsnit i A.4.- eller folioformat anbragt i plasticlommer i en ringbog. På grundlag af disse kulturkort kan man til enhver tid føre de originale konstruktionskort på tegnefilm ajour. Når ændringerne er indtegnet, bestemmes arealerne med et planimeter eller med den af Dansk Skovforenings Planlægningsafdeling fremstillede arealtavle (pris 5 kr.)

b. Kulturbogen eller afdelingsbeskrivelsen (S.F.IV.5) består af et blad for hver afdeling med plads til en registrering af de bevoksninger, litra, der findes i hver afdeling, såvel for de bevoksede som de ubevoksede arealer, således at en sammentælling af alle arealerne i kulturbogen svarer til skovdistriktets samlede areal. For litra er angivet benyttelsen, træart, anlægsår, alder ved anlæg samt eventuelle oplysninger om proveniens. På bagsiden er plads til en mere indgående beskrivelse af de enkelte bevoksninger samt føring af notater vedr. anlæg og pleje af disse.

c. Årgangsklassetabellerne (S.F.IV.6) opstilles på grundlag af kulturbogens oplysninger i 5- eller 1-årige årgangsklasser eller anlægsår, en serie for hver af hoveddriftsklasserne, og for de blandede driftsklasser angives udover afd., litra og areal tillige bevoksningens driftsklasse med entrebogstavforkortelse.

Den årlige ajourføring består af indmåling af ændringerne på kulturkortene. (a.) Arealerne bestemmes, og der opstilles en foryngelses- og kulturjournal S.F.IV.3b), der viser hvilke arealer, der udgår, og hvilke der tilkommer (a.1.). På grundlag af denne føres kulturbogen (b.) ajour med afskrivning af den bevoksning eller del deraf, der forynges, og tilskrivning af den kultur, der anlægges. På grundlag af foryngelses- og kulturjournalen føres også årgangsklasserne (c.) ajour med adgang i de foryngede bevoksningers årgangsklasser og tilgang i kulturtræartens klasse for anlægsåret.

På grundlag af de 5- eller 1-årige årgangsklasser kan man hurtigt opstille de sædvanlige 10-års årgangsklasser, og har hermed et overblik over arealbenyttelsen ført ajour til året.

Disse ajourførte årgangsklasser giver nu en let mulighed for opgørelsen af vedmassen ved benyttelse af vedmassekurven fra den sidste opmåling eller fra den bonitetsvise tilvækstoversigt som anført under D-planen, ligesom en tilvækst- og hugstkalkule hurtigt kan gennemføres, og har man det fornødne grundlag i sortimentsforhold og priskurver, vil økonomiske kalkuler også kunne gennemføres. Man kan altså foretage en planrevision, når det er ønsket.

Ajour-føring af en ældre planlægning

På grundlag af de foran beskrevne metoder er det overkommeligt at få en ældre plan ført ajour.

Det foreliggende kortmateriale gennemgås sammen med afdelingsbeskrivelsen fra den sidste planlægning, og man noterer de afdelinger, hvor der er sket ændringer. Disse ændringer indmales på kortet, helst i 1:4.000, og arealerne bestemmes. Der udarbejdes nu en kulturbog og afdelingsbeskrivelse (på S.F.IV.5) for hver afdeling (b.) og på grundlag af denne opstilles for eks. 5-årige årgangsklasser (e.) (på S.F.IV.6). Disse årgangsklasser sammendrages til 10-årige arealårgangsklasser for de driftsklasser, man ønsker at arbejde med.

Vedmassen kan man nu opgøre aldersklassevist efter den gamle opmåling eller efter bonitetsoversigterne, blot må man her passe på den betydelige fejl der ligger i de som følge af stormfaldene utilstrækkeligt bevoksede arealer samt overstandere. Vedmassen for disse kan man måle ved fuld-taksation, men et rimeligt resultat kan opnås enten ved skøn af en bevoksningskvotient, der benyttes til reduktion af det bevoksede areal i kulturbogen og i årgangsklassen, eller ved, at man tæller de tilbageværende træer og ansætter vedmassen ud fra middeldiameteren og kubikmassen pr. træ.

På grundlag af en foryngelsesplan kan man nu ved anvendelse af standardtabellerne foretage en beregning af tilvækst og hugst for den eller de kommende 5- og 10-årige perioder.

Den her beskrevne metode for udarbejdelsen af et ajourføringssystem for kort og årgangsklasser vil i en del tilfælde kunne udføres lejlighedsvis

af distriktets egne funktionærer, og Dansk Skovforenings Planlægningsafdeling aflægger gerne et besøg for at instruere i metoderne og give de tips, der betyder, at man undgår mange af de fejltrin, som den uøvede let begår. Skulle man senere ønske yderligere assistance ved korttegning, arealbestemmelse, opstilling af tabeller samt udførelse af beregning er afdelingen også rede til at bistå hermed. Det første besøg er gratis for medlemmer af Dansk Skovforening, medens yderligere instruktion og andre arbejder er efter regning.

Jeg har i det foregående ikke omtalt luftfotografier, der selvsagt vil være til stor hjælp, især hvis de er optaget efter stormfaldet og også gerne efter tilkultivering af disse; men er skovkortene iøvrigt i orden og med tilstrækkelig detail, vil en indmåling uden luftfotografier ret hurtigt kunne foretages. Afdelingen påtager sig gerne fremskaffelsen af såvel ældre som nye luftfotografier, og vil man ofre udgiften til nye luftfotografier, bør disse optages i april måned inden løvspring, og kontaktkopierne bør ikke være i mindre målestok end 1:10.000. Når man har fået anlagt ajourførings-systemet for kort og årgangsklasser, kan man enten selv føre det ajour hvert år, eller man kan rekvirere Dansk Skovforenings planlægningsafdeling til at gøre dette hvert eller evt. hvert andet år, således at man når man ønsker det har sine arealtabeller helt ajour.

En plan behøver ikke for at kunne bruges at bestå af en eller flere smukt indbundne protokoller med trykte skovkort i mange eksemplarer både i 1:4.000 og 1:8.000 (evt. 1:10.000) samt farvelagte og indbundne skovkort. Mindre kan gøre den samme nytte. Det vigtigste er at få kortene ført ajour, selv om man kun slutter med et sæt neoposetiver, at få bevoksningsbeskrivelsen og årgangsklasserne ført ajour, at få opstillet en foryngelsesplan for de kommende 5 eller 10 år, samt at få udarbejdet de nødvendige kalkuler over tilvækst og hugst samt eventuelt over fremtidige sortimentsforhold og økonomiske budgetter m.m. Blot skal det hele samles i en overskuelig og let tilgængelig form og helst med bemærkninger, der redegør for de overvejelser man har foretaget.

Bekæmpelse af nåletræsnudebillen

Af B. Bejer-Petersen

Zoologisk Institut, Landbohøjskolen

På et møde i Nødebo i oktober mellem nordiske forstentomologer er problemerne i forbindelse med DDT-forbud og bekæmpelse af nåletræsnudebillen blevet drøftet. For Danmarks vedkommende foreligger i skrivelse fra Landbrugsministeriets Giftnævn til Dansk Skovforening pr. 8. oktober meddelelse om, at et DDT-middel vil kunne klassificeres til plantedykning ved *indendørs anvendelse*. I Finland er der ingen restriktioner (endnu?), i Norge er DDT tilladt anvendt til plantedykning, og i Sverige var resultatet af dispensationsansøgningen på mødetidspunktet endnu ikke afgjort.

De praktiske konsekvenser af den danske situation er for det første det fundamentale, at snudebillebekæmpelse fortsat er mulig, for det andet at den skal ske ved dypning og »under tag«. Tilladelsen er af afgørende betydning

for nåletrædykning i Danmark. Det må bemærkes, at man bør sørge for mindst mulige spild af dypbevædsken (1 % DDT) ved at iværksætte diverse opsamlingsforanstaltninger. Under ingen omstændigheder må man i »indendørs«-situationen give sig til at lede spildvædske i kloak og vandløb. Ifølge drøftelserne synes det faktiske DDT forbrug pr. plante at ligge mellem 20 og 25 mg/plante eller (med 3500 planter pr. ha) blot på knapt 100 g pr. ha. Der var på ovennævnte møde enighed om, at uanset dispensationer ville det være nødvendigt og i nogle lande pligtigt at søge efter alternative midler og metoder. Afprøvning er allerede begyndt i de øvrige lande. Der var på mødet enighed om, at der ikke for øjeblikket forelå midler, som var tilstrækkelig sikre og samtidig mindre giftige for mennesker og dyr end DDT.

Zoologisk Institut vil holde sig i fortsat kontakt med de øvrige nordiske lande og antagelig kunne deltage i afprøvning af eventuelle lovende midler i feltforsøg, mens vi langt fra har kapacitet til at kunne deltage i de indledende stadier af forsøgene.

På mødet blev det endvidere besluttet at søge gennemført et forsøg spredt over alle bio-geografiske zoner og dermed skovdykningsformer i Norden for at få klarlagt det faktiske skadeniveau, hvis der ikke foretages bekæmpelsesforanstaltninger. Dette er rimeligt, fordi problemet i snart 20 år ikke har været aktuelt. Mens kolossale angreb er velkendt i den gamle type dansk renafdrift, er det ønskeligt at vide mere om situationen med den moderne skovdykningsteknik (jordbearbejdning, plantetal, kvas, renholdelse). Derimod er det i Danmark i modsætning til i de øvrige lande næppe aktuelt at arbejde med forsøg med plantninger, der anlægges senere end foråret efter afdrift. Zoologisk Institut håber at kunne formå Statsskovbruget og evt. andre distrikter til at anlægge små forsøg i denne forbindelse, idet det må være i skovbrugets interesse at være ganske klar over værdien af *Hylobius*-bekæmpelsen, subsidiært tabet, hvor den ikke må – eller bliver – foretaget.

Lidt om Trametes

Af godsejer M. K. Tage-Hansen

For nogle decennier siden publicerede den svenske professor Torsten Segerberg resultatet af nogle forsøg han havde foretaget med dyrkning af *Fomes annosus*, som dengang hed *Polyporus radiciperda*. – I et par af kulturerne mislykkedes forsøget, idet en skimmelsvamp havde sneget sig ind i glassene og dér totalt havde gjort kål på trametes.

Den glubske svamp, hvis navn senere blev kendt af den ganske menneskehed, var en *Penicillium* art.

Da den levede på løv, formodede jeg, at her var en af årsagerne til at granholme i løvskoven holder sig så forbavsende fri af rodfordærveren.

Iøvrigt ved vi jo så at sige intet om samspillet mellem de milliarder bakterier og alt det svampe- og dyreliv, som kan findes i en spadefuld skovjord.

Efter tilplantningen af et 30 ha stort areal, »Skälleberg«, hvor første generations granerne, der havde været ret kraftigt befængt med trametes, var blevet afdrevet 1928–1934, og selvsåning mislykkedes p. gr. af knæksyge og skærmen desuden væltede, fordredes en hel del efterplantning, da man i hine fjerne tider ikke havde probate midler til bekæmpelse af snudebillerne.

(Vi plantede forøvrigt tildels i grønris – en metode, som for få år siden er blevet genopfundet i Blekinge og har vakt nogen opsigt herovre.) I et par frosthuller blev der desuden plantet birk, nogle sække billige kaukasisk

birkefrø blev udstrøet over det hele, men måske havde nogle ved afdrivningen skånedes gamle birke kunnet klare tilsåningen – i hvert fald myldrede det op med planter overalt. I adskillige år kom der derefter »kvastegubber«, som betalte for retten til at skære kosteris, samt gartnere, der ligeledes mod betaling skar ris af vortebirk til drivning. Samtlige instrueredes og var under tilsyn af skovfogeden, liden af vækst, men respektindgydende! Sålunde blev al birk, som kunne genere granerne, holdt i ave.

I tidens løb fik bl. a. skovfogeden en del af sit brænde fra Skälleberg, og nu er der i den 35–40-årige granskov kun ganske lidt birk tilbage, – mindre end jeg egentlig havde ønsket. Men piskere kan jo ikke tolereres, og det er granen, der giver pengene.

I en anden skovpart, 60 ha lidt ældre gran på bedre bund, er der af naturen

noget eg og bøg indsprængt. Denne skovpart, der har sin egen interessante historie, er helt trametesfri.

Rent bortset fra den støtte, løvtræerne kan yde mod blæsten, henter de dyberegående rødder jo adskilligt op, som granrødderne ikke når ned til. Birkens løv, som omsættes hurtigt, indeholder jo bl. a. relativt meget kalk. Jeg har følt trang til at skrive disse linier, ikke alene for at give et lille billede af, hvordan vi søgte at klare problemerne uden nutidens hjælpemidler, men også og fornemmelig fordi jeg finder det kortsynet, at man nu – i hvert fald i Sverige – skånselsløst og med giftstoffer myrder al opvækst af løvtræplanter i nåletræskulturen, og tilmed jo uden fjerneste anelse om, hvorledes det vil kunne influere på det dulgte liv i jorden.

Med glæde har jeg kunnet konstatere, at anden generations granerne i Skälleberg trives vel på den ret magre mark. Der har i de hidtil foretagne gennemhugninger forekommet noget trametes på de tidligere stærkt befængte områ-

der, men aldeles ikke foruroligende, og for hver gang mindre og mindre. Det er kort sagt ikke noget problem.

I de granskove, jeg i 55 år har syslet med i Skåne, synes stødinfektion ikke at være af betydning. I lavninger med tilstrækkelig fugtighed er vi, trods stød, fri for trametes, derimod forekommer den på magre bakker, hvor tørkeperioder forårsager dræbte rødder. Også rodbristninger sker lettere på disse mere vindudsatte steder.

I Amerika har man jo bl. a. påstrøget nåletræsstød med kemikalier, som omgående tiltrækker en *Fomes annosus* fjendtlig svamp, der således holder vagt på stødene.

Ja, hvis det blot hovedsagelig var stødinfektion, det drejede sig om, findes der jo effektive midler derimod, men på Linderødsåsen i Skåne turde bekæmpelsen via stødene vise sig at være ret formålsløs i bestræbelserne for at komme vor mest tabbringende gran-svamp til livs.

M. K. Tage-Hansen.
(gl. K. Mørk-Hansen elev)

Forsøgene er gennemført i frøbede og i prikledede.

Frøbede

I 1963–67 gennemførtes forsøg i frøbede af nåletræer med svidningsmidler udsprøjtet på fremspiret frøukrudt lige inden kulturplanterne spirede frem. Midlerne var dinoseb (0,8 og 1,2 kg v.st/ha) og DNOC (1,6 kg v.st/ha). Ukrudtsvirkningen var ikke særlig god, dog i visse tilfælde acceptabel for dinoseb, men dette middel skadede kulturplanterne, især fyr. Begge disse midler kan føres med nedbøren ned til kulturfrøet og skade dets spireevne. Risikoen ved anvendelse af dinosep og DNOC i frøbede er derfor for stor til, at de kan anbefales.

Samme år gennemførtes forsøg i løvfrøbede med herbicider som bl.a. simazin, atrazin og diuron. Resultater fra nogle af disse forsøg er fra frøbede med bøg og eg. Det viste sig, at de fleste løvtræskulturer blev skadet af de anvendte herbicider, men at bøg og eg på grund af den relativt store sådybde kunne tåle nævnte herbicider. Atrazin havde den bedste virkning på ukrudtet.

LITTERATUR

Kemisk ukrudtsbekæmpelse i planteskolekulturer

Statens ukrudtsforsøg og Statens Forsøgsstation, Hornum har udført forsøg med »Kemisk ukrudtsbekæmpelse i planteskolekulturer«. Resultaterne af forsøgene er publiceret i »Tidskrift for Planteavl« (73 bd.s 3. hft. 1969) som meddelelse nr.853 fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. Et referat af forsøgene er givet i det følgende.

I tidsrummet 1960–1967 er der ved Statens Forsøgsstation i Hornum og ved Statens Ukrudtsforsøg i Skovlunde udført forsøg med kemisk ukrudtsbekæmpelse i forskellige planteskolekulturer. I nærværende meddelelse omtales forsøgene vedrørende nåle- og løvtræer under tiltrækning i planteskole.

En stor del af forsøgene er udført i Hornum på god sandmuld, og de øvrige ved Statens Ukrudtsforsøg som udstationerede forsøg på forskellige jordtyper.

Herbiciderne, der er anvendt i forsøgene, eruron- og triazinforbindelser samt dinoseb, DNOC og chlorpropham.

Midler af uron- og triazin-typen og chlorpropham er spirehæmmende midler, der skal udbringes på fugtig, veltillavet jord fri for fremspiret der også kan optages gennem overjordiske grønne plantedele, f. eks. linuron og atrazin. Dinoseb og DNOC er fortrinsvis svidningsmidler men efterlader dog en spirehæmmende virkning i jorden.

Prikledede

I 1960–68 gennemførtes forsøg i prikledede med nåletræer.

Forsøgene blev behandlet to gange, lige efter priklingen og igen året efter. Ukrudtsvirkningen var god, men monuron har skadet kulturplanterne stærkt i de to højeste doseringer, og skovfyr skades muligvis også af den lave dosering. Simazin ser ikke ud til at skade hverken skovfyr eller rødgran.

Fra 1963 anlagdes to forsøgsrækker med simazin, atrazin, propazin og diuron i prikledede af rødgran, ædelgran, eg, bøg og kærnefrugter. Behandlingen blev foretaget lige efter priklingen og igen året efter, og midlerne udbragtes på jorden inden ukrudtet spirede frem.

Forsøgene tyder på, at ædelgran er mere følsom over for de anvendte herbicider end de andre træarter i forsøgene, og at der ikke bør bruges højere doseringer end 0,5–1,0 kg v.st./ha ved sprøjtning af prikledede.

Ukrudtsvirkningen var god for alle midler, og bedst efter anden behandling, året efter prikling. I disse som i ukrudtsvirkningen opgjort efter hver behandling, og det viste sig, at virkningen af midlerne var aftaget ved optælling ca. 2 mdr. efter behandling det første år, hvorimod den var tiltaget ved den sene optælling andet år. Dette kan tyde på, at midlerne til en vis grad ophobes i jorden ved gentagne behandlinger, og dette bør der tages hensyn til ved planlægningen af kemisk ukrudtsbekæmpelse.

I 1964 anlagdes nye forsøg i prikledede med løv- og nåletræer, behandlingstidspunkterne var de samme som foregående forsøg, lige efter priklingen og igen året efter. Midlerne var linuron, chlorpropham i blanding med diuron, og prometryne. Der var ingen skadevirkning på kulturplanterne af de anvendte midler, hverken på nåletræer eg og æblegrundstammer). Lintræer (rødgran og skovfyr) eller løvuron og blandingen chlorpropham + diuron havde god virkning overfor ukrudtet, men prometryne synes at have for ringe virkning. Resultaterne fra de sene ukrudtstællinger giver indtryk af, at de her anvendte herbicider ikke ophobes i jorden i samme grad som de i tabel 4 opførte herbicider.

Vejledning

Frøbede

Til renholdelse af frøbede med eg og bøg kan anvendes atrazin (Primitol AT) eller simazin (Geigy Ukrudtsmiddel) udsprøjtet kort efter såning. Der bruges 0,5–1,0 kg v.st af midler pr. ha, den lave dosering på let jord og den højeste på svære eller humusrige jorder. Når det er muligt at benytte disse herbicider på frøbede med eg og bøg skyldes det, at frø af disse kulturer sås relativt dybt.

Det er vigtigt at sårillerne er godt tilkukkede inden sprøjtningen. I frøbede med andre løvtræer eller med nåletræer kan intet nyt middel endnu anbefales. Indtil videre kan kun henvises til brugen af allylalkohol (606. meddelelse) ca. 8 dage før såning, eller petroleumsdestillater af Weedkiller-typen (490. meddelelse) på fremspiret frøukrudt inden kulturplanterne spirer frem. Petroleumsdestillater kan også bruges på nåletræsfrøbede når de unge frøplanter er forveddede.

Herbicider som f. eks. diquat-dibromid (Reglone) og paraquat-dichlorid (Gramoxone) kan også anvendes til afsvidning af fremspiret ukrudt inden kulturplanterne spirer frem.

Brugen af DNOC og dinoseb må frarådes til dette formål på grund af faren for eftervirkning.

Priklebede

På priklebede er mulighederne for anvendelse af de mere langtidsvirkende triaziner og uroner større end på frøbete.

På baggrund af de resultater, der er omtalt i denne meddelelse, kan det fastslås, at der uden større risiko kan sprøjtes med simazin, atrazin eller linuron, 0,5–1,0 kg v.st/ha (svarende til 1,0–2,0 kg af midlet) i udpriklede nåle- og løvtræer lige efter prikling. Det må dog påses, at jorden er faldet til omkring planterne, så midlet ikke gennem større åbninger i jorden kan føres direkte ned til rødderne. Sprøjtningen kan udføres som almindelig bredsprøjtning uden at tage hensyn til kulturplanterne, hvis disse stadig er i hvile eller, for nåletræernes vedkommende, tilstrækkeligt forveddede.

Atrazin og linuron, der begge kan optages gennem grønne plantedele, kan med fordel udbringes med afskærmet sprøjte, så kulturplanterne ikke rammes.

Afskærmet sprøjtning kan også være nødvendig ved behandling af prikledede løvtræer, hvis disse har grønt løv ved priklingen, eller er ved at bryde.

Efter behandlingen med f. eks. simazin bør priklebedet ikke radrenses før det er absolut nødvendigt, da virkningen af midlet derved forringes. Behandlingen kan med fordel gentages næste forår, hvis det skønnes nødvendigt.

Midler af de her omtalte typer skal, for at give optimal virkning, udbringes på bekvem jord der er fri for fremspiret ukrudt.

Doseringen bør i nogen grad rette sig efter jordtypen, den mindste dosering til sandede jorder og den største til svære eller humusrige jordtyper.

Ædelgranarter tåler ikke triaziner og uroner i samme grad som f. eks. rødgran, og der bør derfor anvendes de lave doseringer i priklebede med disse kulturer.

Plantning af bøg på stor afstand

Om dette emne har Statens forstlige Forsøgsvæsen udgivet en mindre, duplikeret afhandling baseret på litteraturgennemgang og navnlig på en enkelt tysk undersøgelse. *Krahl-Urban* (1963).

I afhandlingen, der er udarbejdet af forstkandidat Bent Jakobsen, påvises først, at omkring 1880 blev størstedelen af bøgeplantninger her i landet udført på, hvad man i dag vil betegne som stor planteafstand. Derudover gives en udførlig omtale af Krahl-Urbans undersøgelse, som det tidligere i grafiske afbildninger er forsøgt at sammenligne med danske bevoksningsforhold, og endelig gives en kort omtale af plantning på stor afstand i Storbritannien.

Årsagen til, at man ikke planter bøg på stor afstand, synes at være, at der ved stor planteafstand er en risiko for, at kvaliteten i den kommende bevoksning bliver ringere end ved tætte kulturer. Ud fra oplysningerne i den gennemgående litteratur er der derfor søgt at sammenfatte hvilke faktorer (proveniens, skærm m.v.), som i kulturstadiet synes at bestemme kvaliteten i bevoksningen.

Afhandlingen udleveres gratis, så længe oplag haves, ved henvendelse til:

Statens forstlige Forsøgsvæsen
Springforbivej 4,
2930 Klampenborg

HANDEL OG INDUSTRI

Afbarkningscentralen A/S

har sluttet en ny 5-årig leveringskontrakt med A/S De forenede Papirfabrikker om leverance af afbarket slibetræ af rødgran. Kontrakten indebærer, at Afbarkningscentralen i kontraktperioden årligt til Papirfabrikernes sliberi i Næstved skal levere afbarket slibetræ modsvarende henimod 25.000 rm uafbarket slibetræ. I kontrakten er indbygget en prisreguleringsaftale, således at prisen på slibetræ reguleres i forhold til eventuelle prisstigninger eller -fald på tilsvarende sydsvensk »massaved«.

Pr. 1. november 1969 andrager den pris, som Afbarkningscentralen betaler aktionærerne blandt sine råtræleverandører, 59,- kr. pr. rm uafbarkket slibetræ, 2,0 m langt, 9-35 cm tykt, ved bilfast vej i skoven.

Afbarkningscentralen A/S ejer med 50 pct. af A/S De forenede Papirfabrikker, medens de resterende 50 pct. af aktiekapitalen ejes af ca. 80 råtræleverandører til selskabet, alle hjemmehørende øst for Storebælt.

I selskabets bestyrelse sidder underdirektørerne P. Berløme (formand) og H. U. Meyer (begge fra A/S De forenede Papirfabrikker) samt skovriderne H. Muus og N. P. Tulstrup (der tillige er selskabets direktør). Selskabets administration varetages af Danske Skoves Handelskontor.

Ud over leverancen til træsliberiet i Næstved foretager selskabet en vis eksport af afbarkket slibetræ af rødgran/sitkagran.

NOTER

Internationalt center for skovfrø

Styrelsen for teknisk samarbejde med udviklingslandene har den 21. november 1969 tiltrådt forslag om et internationalt center for skovfrø oprettet ved Statsskovenes Planteavlstation i Humlebæk. Oprettelsen sker i samarbejde mellem den internationale organisation for fødevarer og landbrug, FAO, og den danske regering.

Centrets formål er at medvirke til at forøge produktionen af tømmer i sydøstasiatiske lande, hvor skovdrift er af stor betydning for den økonomiske og sociale udvikling.

Det internationale center for skovfrø vil organisatorisk blive tilknyttet FAO. Arbejdet i centret skal ledes af statskovrider H. Barner, der er den daglige leder af Statsskovenes Planteavlstation, og amanuensis H. Keiding, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. De har begge deltaget i forarbejdet til centrets oprettelse, og skovrider Barner er medlem af den internationale ekspertkomité under FAO, som beskæftiger sig med emner vedrørende indsamling og distribution af skovfrø.

Centret vil blive finansieret af den danske regering under programmet for international udvikling. Udgifterne anslås til 1,1 mill. kroner i den første 5-års periode.

Styrkesortering af træ

Anvendelsen af styrkesorteret træ til konstruktionsformål kommer nu i fast gang. Der er oprettet en kontrolordning for T-virke, som virksomheder, der handler med eller benytter T-virke kan tilslutte sig. Ordningen, der er godkendt af Dansk Ingeniørforening, administreres af T-virke udvalget. Dette udvalg afholdt i efteråret 1969 i samarbejde med Teknologisk Institut 2 kurser til uddannelse af sorterere. T-virkeordningens sekretariat har adresse: Teknologisk Institut, Hagemannsgade 2, 1607 København V. Tlf. (01) 15 87 60, lokal 283.

Europas behov for savskåret træ i 1969 og 1970

Markedsforholdene for savskåret træ i 1969 er bemærkelsesværdig ved, at de vigtigste eksportørlande Sverige, Finland og Østrig har været i stand til at efterkomme den voksende efterspørgsel efter savskåret nåletræ forårsaget af den formindskede eksport fra Nord-Amerika til Europa.

De forholdsvis store mængder hugstmodent nåletræ i nogle europæiske skovlande – specielt i Sydsverige – har gjort denne forøgelse af hugsten mulig. Man regner med, at produktionen og forbruget af nåletræ til savværksbrug i Europa vil nå en højderekord i 1969 og yderligere vil stige i 1970.

Dette er de slutninger, som FAO/ECE's trækomite har draget ved sit 72. møde d. 7.-10. oktober i Genève. Komiteen beskæftiger sig også med løvtræ, grubetræ, plader m.v.

Den europæiske import af savskåret nåletræ beløb sig efter den foreliggende beretning til 5,6 mill. stds. i året 1969, hvilket er lidt mindre end året før; England havde en importnedgang på 265.000 stds.

Den europæiske nåletræseksport (inkl. den russiske) vil andrage 5,7 mill. stds. i 1969. Dette er en stigning på 2 pct. i forhold til 1968, men det be-

tyder dog en væsentlig forskydning i de enkelte landes eksport. Udførslen fra Sverige, Finland og Østrig er steget 7 pct. Canadas leveringer af træ til Europa dalede 26 pct. i 1968 og vil sikkert gå tilbage med en lignende procent i 1969, idet man har anslået nedgangen i 1968 til 1969 fra 382.000 stds. til 290.000 stds.

Sygdomsresistente popler

Statens Forsøgsvirksomhed i Plante-kultur har udsendt meddelelse nr. 860 (16. januar 1969) om »Sygdomsresistente popler«.

Statens forsøgsstation, Hornum, startede i 1961 indsamling af poppelarter, -sorter og -typer med det formål at finde nogle, der var modstandsdygtige mod de mest almindelige poppelsygdomme, som skurv, bladpletsyge og rust. 32 numre, hvoraf de fleste tilhørte arterne *Populus x berolinensis*, *P. x canadensis* og *P. trichocarpa*.

Resultatet af den gennemførte afprøvnings er, at kun en af de indsamlede 32 poppelarter og -typer er udvalgt som modstandsdygtig mod skurv og bladpletsyge, og som samtidig har de bedste egenskaber som læplante betragtet, nemlig *P. x canadensis* 'Bachelieri'.

Norge anlægger skovskole i Afrika

Den norske professor F. Jørgensen (dansk forstkandidat fra 1947) er afrejst til Uganda for at etablere en skovbrugsundervisning i tilknytning til Makere universitetet. Lærestalten vil blive den første af sin art i Østafrika; den støttes bl. a. af FAO.

Snapstinget

Man kan godt give politikerne ret i, at hvis vi skal komme videre i dette land, må forbruget begrænses, og vi må naturligvis især – af hensyn til betalingsbalancen – være tilbageholdende med forbruget af importerede varer.

Det er straks lidt vanskeligere at anerkende, at de selvsamme politikere får teaktræs møbler i Snapstinget. Dansk bøg ville have klædt både rummet og politikerne.

Om »Tannensterbe«

Af forstkandidat L. Aalling Hansen,
Wrangs Gunnarstorp

I *Skoven* nr. 6 omtaler K. Sanojca ædelgranens »Tannensterbe«.

Hertil skal føjes nogle bemærkninger. I sommerens løb har jeg besøgt flere områder i Tjekkoslaviet, hvor ædelgranen forekommer naturligt. Overalt jamres der over »Tannensterbe«, og man skyder skylden på mange fænomener såsom klimaændring, luftforurening m. v. Kun vender man sjældent blikket mod sig selv. Sandt at sige bærer luftforureningen i de udprægede industriområder også en stor del af skylden. Således kan oplyses, at den tjekkoslaviske stat må betale erstatning til DDR for tab på nåleskovene forårsaget af den kemiske industris luftforurening i Erzgebirge.

Men »Tannensterbe« forekommer også i Karpaterne – langt borte fra industriområder. En skovtypolog, forstkandidat Zdenek Prudic, har, ved at se sig for, fundet frem til en ny teori for årsagen til »Tannensterbe«. Et fuldgyldigt bevis leveres ikke, men teorien kan på overbevisende måde sandsynliggøres visse steder i Karpaterne.

I Tjekkoslaviet findes endnu en del bondeskov, der, som traditionen ofte er i Centraleuropa, drives ved plukhugst drift. Bemærkelsesværdigt er det, at i disse bestande findes »Tannensterbe« så at sige ikke, mens kalamitetten forekommer i katastrofalt omfang i de veldrevne statsskove side om side med bondeskovene.

Hvad kan det nu skyldes?

Prudic påpeger, at i »plenterwalden« (plukhugstskoven) står ædelgranen i skygge i ungdommen og tager ingen skade deraf. På et tidspunkt lysnes der for granen, der skyder op og får lov til at udvikle og *bevare* kronen i fuldt lys.

I den ensaldrende højskov derimod har kronen ingen udviklingsmuligheder på grund af konkurrence fra de omgivende træer – artsfæller som artsfremmede. Med alderen udtyndes kronen og i værste fald går træet ud. Påfal-

dende var det også, at meget gamle træer, hvis kroner ragede op over det øvrige kronetag, var friske og sunde, men kun den del af kronen, der var fri, havde bevaret nålene. »Tannensterbe« er således ikke forbundet med høj alder, men kan eventuelt være et overgangsfænomen.

Fynbo sender træer til Færøerne

Nu skal færingerne have noget grønt at kigge på. Det mener fynboerne, og det har ført til et morsomt eksperiment. I foråret blev plantemateriale til Færøernes første skov afsendt fra Bogense.

Bag ideen står Bogenses Rotary Klub og planteskolejer Erik Pedersen, der har foræret planterne til en nystiftet Rotary-klub i Thorshavn.

Gaven er blevet modtaget med begejstring. Den er blevet omtalt i stort opsatte artikler i færøske aviser. Kommunalbestyrelsen har stillet et areal til rådighed et par km udenfor Thorshavn, og nu er man gået i gang med at plante.

Hellige træer

– I første omgang har jeg foruden en række almindelige – men særlig hårdføre – skovtræer af en halv snes forskellige arter sendt 25 kinesiske vandgraner (*Metasequoia glyptostroboides*) til Thorshavn, fortæller planteskolejer Erik Pedersen.

Vandgranen er måske det mest spændende ved hele eksperimentet. For millioner af år siden voksede dette træ over det meste af verden, og man har bl. a. fundet forsteninger af det i kulminerne på Grønland. Men indtil 2. verdenskrig troede forskerne, at det var uddød sammen med fortidsuhyrerne.

Først under krigen blev det genfundet af en botanisk ekspedition i en afsides

Eksemplet her udtrykker ikke blot en øjeblikkelig tilstand, men fænomenet er fulgt gennem 15–20 år.

Hvad kan der da gøres for at undgå disse skader?

Sandsynligvis en hel del, dersom man finder det ulejligheden værd at bevare ædelgranen i disse områder. Prudic gør opmærksom på, at ædelgranen i ungdommen er et skyggetræ, mens den som ældre bliver mere og mere lyskrævende. Han foreslog at drive skovene som »plenterwald« eller at give ædelgranen et forspring foran den øvrige bevoksning.

liggende dal i det indre af Kina, og den lokale befolkning betragtede træerne som hellige, men det lykkedes videnskabsmændene at få nogle frø med.

I den botaniske verden blev fundet betragtet som en ligeså stor sensation som den blå fisk indenfor havforskningen. Siden er træet blevet spredt til en række lande, og i Amerika har man startet forsøg for at undersøge, om de kinesiske vandgraner kan få kommerciel værdi. Det vides endnu ikke, fordi man ikke har kunnet få tilladelse til at fælde et eneste af de hellige træer.

Danmark fik vandgranen for en snes år siden, men man satte ikke megen lid til den, fordi man regnede med, at den krævede et varmt klima.

– Det viste sig, at man havde taget helt fejl, siger Erik Pedersen. Det er et hårdført træ med gode evner til at tilpasse sig et helt nyt klima. Jeg fik de første vandgraner for 10–12 år siden, og de har groet fænomenalt hurtigt. Selvom vi hvert år klipper de fleste af grenene af til videreformering, er planteskolens to første vandgraner allerede nu 7–8 meter høje.

Chance på Færøerne

Når træet kan gro så godt her, hvorfor skulle det så ikke også have en chance på Færøerne?, fortsætter Erik Pedersen. Det største problem i forbindelse

med skoven på Færøerne vil muligvis være den saltholdige luft, men plante-skolen her ligger kun 500 meter fra havet, så her er jo også en vis salt-koncentration i luften.

Når det drejer sig om planter, kan man ikke på forhånd tage noget for

givet. Og iøvrigt skal man jo også have lov til at more sig med et eksperiment en gang imellem. Det kunne da være sjovt at være med til at skabe en skov på Færøerne – og særlig spændende, hvis den kinesiske vandgran lykkes her.

Vandgranen er et løvfældende nåletræ og dermed en botanisk seværdighed, som også er ved at brede sig til danske haver. De første eksemplarer kostede et par tusinde kroner stykket, men siden er prisen faldet til 12–50 kr. alt efter størrelsen.

Vandgranen har iøvrigt den egenskab, at man kan tage grenene ind i februar og flække dem. Så vil de ret hurtigt springe ud. Løvet er meget smukt, og det ligner små bregneblade. Det har vist sig, at grenene kan holde sig grønne i op til halvanden måned i en vase.

Foruden den saltholdige luft er færene det store problem for træer på Færøerne, men nu er hele arealet blevet indhegnet.

– Jeg tager selv til Færøerne om et par år for at se, om eksperimentet lykkes, siger Erik Pedersen. Og i givet fald vil jeg sende nogle fiere træer derop. Færøerne skal have en skov, hvis der er nogen mulighed for det.

g-h

bagskraber

– leveres i bredden 2000 mm og er forsynet med vendbart stålskær, men kan også leveres med gummiskær til sjapskrabning. BAGSKRABEREN er fuldt drejelig (360°) og fastlåses i den ønskede stilling af en kraftig pal. Palmekanismen betjenes fra traktorførersædet.

BAGSKRABEREN kan påmonteres enhver traktor, der er forsynet med hydraulisk 3-punkts lift. Skraberkantens vinkel med jordoverfladen indstilles og reguleres med håndhjul fra førersædet.

BAGSKRABEREN er i en solid og gennemført konstruktion.

LAIGAARD

Fabrik for vejmaskiner. HELSINGFORS GADE 6 . 8200 ÅRHUS N . TLF. (06) 16 24 44
Afd. f. Sjælland: Repr. J. Axel Pedersen, København . Tlf. (01) 30 26 40

Model 178...en ny **HIAB** skovkran

Hiab 178 er en videreudvikling af Skovelefanten, der med det nye armsystem har en hydraulisk armforlænger med slaglængde 1,6 m. Større rækkevidde og enklere betjening. HIAB borger for kvalitet og god service.

ÅRHUS

Århus Hydraulic Service Telf. (06) 22 14 57

PAARUP

Midtjysk Hydraulik Telf. (06) 86 52 22

ÅLBORG

Ålborg Hydraulic Telf. (08) 37 14 66

ESBJERG

Erling Christoffersen Telf. (05) 12 52 40

ODENSE

Knud Nyegaard Telf. (09) 12 10 69

VORDINGBORG

Vordingborg Hydraulic Telf. (03) 775-2248

KØBENHAVN

A/S Hiab Hydraulik, Herlev Telf. (01) 94 81 22

Är du rustad för 70-talet?

Under 70-talet får du uppleva hur avverkningarna högmekaniseras. Det blir intressant, men krävande. Dagligen får just du nya problem. Med organisation, planläggning, prissättning och arbetsmetoder. För att klara det måste du ha god, kontinuerlig information.

Skogsarbeten kommer i Sverige att stå i centrum av utvecklingen. I Nytt, Teknik och Ekonomi berättar vi vad vi lärt oss. På ett populärt sätt i 25-30 nummer/år.

Tjäna på kunskap – abonnera på
NYTT, TEKNIK och EKONOMI

Till Skogsarbeten, Drottninggatan 97, S-11360 Stockholm, Sverige

Härmed beställs _____ abonnemang på Nytt, Teknik och Ekonomi å 135 sv. kr./år.
 Provenummer önskas.

Namn _____

Adress _____

Tel. _____

– sælg gennem **SKOVEN**

Skovtjære 123 S Skovtjære 123 M

er to helt nye Diana-beskyttelsesmidler
mod vildt – og museskader.

123 S

kan fortyndes med vand til sprøjtemiddel.

123 M

er tilsat mekaniske beskyttelsesmidler
og kan kun anvendes som smøremiddel.

Begge midler er uden skadevirkninger
for planterne og kan derfor bruges tidligt
på sæsonen.

Priser pr. kg. 2,10 - 3,60 kr. alt efter kvantum.

Nærmere oplysninger og bestillinger til:

Skovrider Tage Hansen

Kn. Olsensgade 12
4840 Nr. Alslev

telefon (03) 83 44 96

(bedst inden 08.30 og efter 18.00)

Samarbejde!

Samarbejdet mellem dansk skovbrug og dansk træindustri er hos os en hjertesag.

Derfor bestræber vi os på at tilpasse vore sorteringsbestemmelser efter det moderne skovbrugs stigende krav om rationalisering af driften.

- Til gavn for begge parter.

**PRESTO
TRÆFORÆDLING A/S
6670 HOLSTED
DANMARK**

**TLF. (05) 392626
392344**

**Alle arter
skovplanter**

i prima kvalitet

Forlang venligst tilbud!

Tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og planter.

Geisler-Nielsens Planteskole I/S
8723 Løsning . Telf. 05 - 65 12 11

**Paludans
Planteskole A/S**

Klarskov - 4760 Vordingborg
Telefon Klarskov 9 (03-782)

Skovplanter, Læ-, Hæk- og
Hegnplanter

Tilsluttet herkomstkontrollen
med skovfrø og -planter

DET FYENSKE TRÆLASTKOMPAGNI A/S

ODENSE TELEFON (09) 12 22 22

Kævler af
ASK,
BØG og
EG
købes

A/S Kolds Savværk

Grundlagt 1888
Kerteminde. Telefon (09) 32 15 15

DANSK STÅL INDUSTRI A/S AF 1933
GREJSDALEN PR. VEJLE

Skovhamre
Kiler for træ
Savambolte
Plantehakker
Barkspader
Økser

- sælg gennem
SKOVEN

P. BORK INDUSTRI A/S

OREHOVED

Tryksager
af
enhver art

Fr. G. Knudtzons Bogtrykkeri A/S
Toldbodgade 57 . 1253 København K
Telefon (01) 14 11 83 . Postgiro 2483

Vi er købere til

Asketræ

i kævler samt snitgavn, ret og rundt, frit for knaster og overgrøninger, ikke under 16 cm. Top og i længder 800-900-1200 og 1400 m/m. Betaling kontant.

Trævarefabrikken »Skovhastrop«
Hvalsø – Telf. Hvalsø 33

Siden 1896

Hjortsøs Planteskole

Svebølle Telf. Viskinge 20* & 40

Skov-, læ- og hækplanter. Forlang prislister. Planteskolen er tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter.

Forstplanteskolen, Verninge

Planteskolen er tilsluttet »Herkomstkontrollen med Skovfrø og -planter«

Alle Slags Skovplanter tilbydes i prima kvalitet

Forlang prislister

Indehaver: Ole van Tol

Tlf. (09) 75 12 88

John Rolskov's Planteskole

Sdr. Vissing pr. 8740 Brødstrup

Telf. (05) 75 40 53

Vi anbefaler os med alle arter skovplanter i gode provenienser.

Skovplantekulturene står under Herkomstkontrollen med Skovfrø- og planter.

Danplanex

PLANTESKOLER A/S

RØDEKRO TELEFON 62933* DANMARK

Skovfrøet leveres af Statsskovenes Planteavlstation. Planteskolerne og salgskontoret er tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter. Vi giver Dem gerne et tilbud på Deres forbrug skriftligt eller ved besøg.

Skovplanter

i bedste provenienser
prima kvaliteter
et righoldigt sortiment
store og små partier.

Eg og Lærk

købes til specialbrug

KARSHOLTE SAVVÆRK

v/V. Barner Jespersen, Dianalund

tlf. Dianalund 77

E. Graven's Planteskole

Hansted, Egebjerg, 8700 Horsens.
Tlf. Hansted 46 (05-636911).

Skov-, Læ- og Hækplanter samt
Planter til Vildtremiser

Planteskolen er tilsluttet Herkomstkontrollen
med Skovfrø og -planter

Hyllinge Savværk 4/5

(03) 744 Hyllinge 64*

Dansk

Skovkontor

Skovbrugskemikalier

Skovbrugsredskaber

Skovhegn

Postbox 1, 4700 Næstved.

Tlf. (03) 760 Nyland 110

Taastrup-Eg

Bidstrup skovdistrikt

4330 Hvalsø

Tlf. (03) 408 Hvalsø 13

Til levering forår 1970 er et parti 3/0 2 gange rod-stukne egeplanter til salg. Planterne er afkom fra Taastrup afd 268 (F. 148), der sandsynligvis er af holstensk afstamning. Bevoksningen er kendt for at give særdeles velformet afkom.

Aske- kæv- ler

Klasse A og B af 1969/70 hugst købes. Pristilbud – gældende ved bilfast vej i skoven eller frit leveret dansk/tysk grænse udbedes.

MÜLLER, SZYMCAK & Co.

Holzimporteure

2000 Hamburg 1, Chilehaus Spitze

Telefon Hamburg (00949 411) 32 16 16

Støt

Skovens

annoncører

MF 178 med 4 - hjulstræk

den ideelle skovbrugstraktor

4-hjulstraktoren kommer igennem, hvor alt andet må give op. 4-hjulstræk giver stor trækevne, lille hjulslip og mindre sammenpakning af jord. Motoreffekten udnyttes maksimalt. 4-hjulstrækket betyder også større stabilitet og sikkerhed selv ved kørsel på de stejleste skråninger. MF 178 er uovertruffen i 70-80 hk klassen med sin konstruktion, sit avancerede udstyr, sin store egenvægt og med den seje trækraft, der med 4-hjulstrækket kan forøges op til 80%.

D35

**Massey-
Ferguson**

NORDISK DIESEL A/S